

P. A. OSTRJAKOV

LEHTI ILMAN PAPERIA JA „ILMAN VÄLIMATKOJA”¹

Suunniteltuaan valmiiksi radiolähettimen kytkinkaavion M. A. Bontš-Brujevitš ratkaisi samalla toisenkin tehtävän — hänen onnistui valmistaa vahvarakenteinen radioputki, jonka anodia voitiin kuormittaa suuremmalla teholla kuin aikaisemmin. Tammikuun 11 päivänä 1920 radiolaboratoriossa suoritettiin ensi kerran koelähetys radiopuhelimella; neljän päivän kuluttua, tammikuun 15 päivänä suoritettiin radiopuhelimella koelähetys Nižni Novgorodista Moskovaan antennitehon ollessa 30 wattia.

Radiolaboratorion työssä oli suuria vaikeuksia. Sen vuoksi M. A. Bontš-Brujevitš päätti kääntyä suoraan Vladimir Iljitš Leninin puoleen ja pyytää hänen apuaan. Allekirjoittanut matkusti Moskovaan ja Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomisariaatin kollegion erään jäsenen kautta luovutti Bontš-Brujevitšin kirjeen Leninille ja saatuaan Vladimir Iljitšiltä vastauksen palasi takaisin Nižni Novgorodiin. Siten saatiin Vladimir Iljitšin kirje, jonka kaikki neuvostoradistit nykyään tuntevat hyvin. Kirje on helmikuun 5 päivältä 1920.

Vladimir Iljitš luonnehti kirjeessään nerokkaan kaukonäköisesti radiopuhelimen tulevaisuuden:

„Käytän hyväkseni tilaisuutta ilmaistakseni Teille syvän kiitollisuuteni ja myötätuntoni siitä suuresta työstä, jota Te suoritate radiokeksintöjen alalla. Sanomalehti ilman paperia ja „ilman välimatkoja”, jota Te luotte, on suuri saavutus. Lupaam kaikin tavoin auttaa Teitä tässä ja kaikessa tämän alan työssä”².

Puolentoista kuukauden kuluttua, maaliskuun 17 päivänä 1920 Vladimir Iljitš allekirjoitti Työ- ja Puolustusneuvoston päätöksen, jossa sanottiin:

¹ P. A. Ostrjakovin muistelmat on julkaistu täydellisinä kirjassa: P. A. Ostrjakov, Mihail Aleksandrovitš Bontš-Brujevitš, Svjazizdat, Moskova, 1953.—*Toim.*

² V. I. Lenin, Teokset, 35. osa, s. 372.—*Toim.*

„1. Velvoittaa Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomissariaatin Nižni Novgorodin radiolaboratorio valmistamaan pikaisessa järjestyksessä, viimeistään kahdessa ja puolessa kuukaudessa, Keskusradio- ja Puhelinasema, jonka toimintasäteen tulee olla 2000 virstaa.

2. Asema rakennetaan Moskovaan, valmistelutyöt aloitettava viipymättä”.

Hallituksen päätös asetti M. A. Bontš-Brujevitšin eteen pulmallisen tehtävän. Lähettimen kaavio oli pääpiirteissään jo ratkaistu asia, kun taas suuritehoisten lähetysputkien valmistusvaikeudet tuntuivat ensisilmäykseltä tekevän koko työn aivan mahdottomaksi.

Kookas alumiinianodi ei antanut toivottavaa tulosta, sillä se ei kestänyt suuria anodihäviöarvoja. Olisiko etsittävä ratkaisua lisäämällä pienitehoisten radioputkien määrää? Kun maamme saarto loppui, niin ulkomaisesta kirjallisuudesta saimme tietää, että nimenomaan tälle tielle oli asettunut Carnawonessa Marconin toiminimi, joka käytti putkilähettimessä runsaasti sata radioputkea, samoin tekivät myös amerikkalaiset Arlingtonissa kytkiessään lähettimeen 300 radioputkea. Meidän oli etsittävä periaatteellisesti toisia teitä.

— Kun olisi saatavissa vaikeasti sulavaa tantaalia tai molybdenia, — mielti Bontš-Brujevitš, — niin voisi saada aikaan vaikeasti sulavan anodin ja siten kohottaa anoditehon. Mutta näitä metalleja ei Venäjällä sulatettu eikä valssattu. Toisaalta maa on yhä saarrossa eikä niitä metalleja saada ulkomailta-kaan.

Mutta Bontš-Brujevitšin pöydällä radiolaboratoriossa on Vladimir Iljitšin kirje. Sen hän on jo aikoja sitten oppinut ulkoa. Siinä puhutaan lehdestä ilman paperia ja „ilman välimatkoja”. Leninin asettama tehtävä on suoritettava. On etsittävä muita keinoja. Tantaalin puutteessakaan ei saa kärsiä moraalista vararikkoa — tunnustaa saamattomuutta ja sanoa, että tehtävä on ylivoimainen!

Ajankohta oli raskasta luovalle työlle. Öisin koko kaupunki vajosi pilkkopimeään. Puuttui leipää ja polttoainetta eikä ainoastaan molybdenia tai tantaalia. Bontš-Brujevitš istui laboratoriossaan takki yllään ja lakki päässä. Ajatukset palasivat alinomaan Vladimir Iljitšin asettamaan tehtävään. Ajatella, Lenin, jolla on tavaton työtaakka ja kiireisiä asioita ratkaistavana joka päivä, on kirjoittanut hänelle, Bontš-Brujevitšille kirjeen! Lenin on puhunut radiopuhelimesta! Lenin ajattelee siitä! Se merkitsee, että tehtävä kuuluu niihin asioihin, joita Lenin harkitsee. Johtajan tahto on täytettävä hinnalla millä hyvänsä. Ja Bontš-Brujevitšin ajatukset palaavat taas tantaaliin, jota puuttuu, ja siitä johtuviin uusiin pulmiin...

* * *

Vuoden 1920 lopulla kuorma-auto kiiti Horošovskin viertotietä pitkin Vagankovon hautausmaan ohi. Lumisateisessa aamuhämärässä auton kuorma näytti lavastustarpeilta. Tosiasiassa autoon oli lastattu Nižni Novgorodin radiolaboratoriossa valmistetun 5 kilowatin tehoisen radiopuhelähettimen vaneeriset kojetaulut. Kokeilijat kyyhöttivät myös autonlavalla. He kiiruhtivat Hodynkan radioasemalle. Sen mastojen suojassa radiopuhelin aloittaa koetoimintansa ja lähettää radiopuhelinsanoman Berliiniin. Siellä Telefunken-yhtiön insinöörit tulevat kuuntelemaan tätä lähetystä. Heillä ei ollut toimivaa radiopuhelinta. Voitiin olla täysin varmoja siitä, että aiottu kokeilu onnistuu: pari kuukautta sitten radiopuhelimen lähetys oli menestyksellisesti vastaanotettu Obdorskissa ja Taškentissa.

Vuorokauden kuluttua lähetin oli valmis, ja kun kello seitsemään Keski-Euroopan ajan mukaan oli enää korkeintaan puolisen tuntia, huomattiin äkkiä, ettei lähetysten tekstiä ollutkaan. Kansankomissariaatista saapunut tulkki näet kysyi, mitä oikeastaan on tulkettava ja lähetettävä radioitse. Silloin kaikki kokeilun osanottajat alkoivat sepittää kollektiivisesti lähetysten tekstiä. Sepittäjä-veikot käyttivät kaiken taitonsa, mutta tunteet pulppusivat kovin vuolaina. Radiopuhelinsanoma oli melkein kuin zapogilaisten kirje Turkin sulttaanille. Tekstistä väiteltäessä lähetysten alku myöhästyi viisi minuuttia. Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomissariaatin edustaja, joka oli Telefunkenin insinöörin kanssa saksalaisella vastaanottoasemalla, Geltowin radioasemalla, oli kuolla häpeästä, ja saksalaiset insinöörit olivat hänelle ymmärtäväisen myötätuntoisia. Viiden minuutin kuluttua osat vaihtuivat: nyt Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomissariaatin edustaja oli ymmärtäväisen myötätuntoinen saksalaisille insinööreille ja nämä esittivät noloina selityksiään.

Yksipuolinen radiopuhelähetyks Berliiniin oli onnellinen hetki M. A. Bontš-Brujevitšin elämässä. Hän oli täyttänyt Leninin antaman tehtävän, osoittanut Leninin luottamuksen oikeutetuksi ja todistanut, että lehti ilman paperia ja „ilman välimatkoja” on täysin mahdollinen.

Huomioiden Hodynkan radioasemalla tehdyn kokeilun tulokset V. I. Lenin antoi Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomissariaatin tehtäväksi valmistaa ehdotuksen asetukseksi radiopuhelinlähettimen rakentamisesta Moskovaan ja nimetä ehdokas rakennustöiden päällikön tehtävään. Kun dekreettiluonnos oli valmis ja allekirjoittanut nimettiin siinä rakennustöiden päällikön tehtävään, Vladimir Iljitš kirjoitti tammikuun 26 päivänä 1921 Kansankomissaarien Neuvoston asiainhoitajalle:

„...Bontš-Brujevitš (ei Vl. Dm. Bontš-Brujevitšin sukulainen, vaan samanniminen) on kaikkien lausuntojen mukaan *mitä huomatuin* keksijä. Asia on *merkitykseltään jättäjäismäinen* (lehti ilman paperia ja ilman johtoja, sillä kaiuttimen ja sen vastaanottimen avulla, jonka Bontš-Brujevitš on parantanut niin, että saadaan helposti satoja vastaanottimia, koko Venäjä voi kuunnella sanomalehteä, jota luetaan Moskovasta).

Pyydän Teitä hartaasti:

1) Valvokaa tätä asiaa valppaasti *kutsuen Ostrjakovin ja pitäen puhelinyhteyttä Nižniin*

2) oheinen dekreetiluonnos on saatava *nopeasti* hyväksytyksi Pienessä Neuvostossa. Ellei päästä heti yksimielisyyteen, on valmistettava välttämättä Kansankomissaarien Suureen Neuvostoon tiistaiksi

3) tiedotettava minulle kaksi kertaa kuukaudessa töiden *kulusta*¹.

Tässä kirjelapussa Vladimir Iljitš korosti operatiivisia tehtäviä, ja heti sen jälkeen, tammikuun 27 päivänä 1921, hän allekirjoitti dekreetin radiolähetysasemien rakentamisesta. Siinä sanotaan:

„Ottaen huomioon, että Nižni Novgorodin radiolaboratorio on päässyt hyviin tuloksiin täyttäessään Työ- ja Puolustusneuvoston päätöstä maaliskuun 17 päivältä 1920 suurella vaikutussäteellä toimivan radiopuhelinlähetyksaseman suunnittelusta ja rakentamisesta, Kansankomissaarien Neuvosto päättää:

Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomissariaatti veloitetaan rakentamaan Moskovaan ja Tasavallan tärkeimpiin kaupunkeihin radioasemia keskinäistä puhelinyhteyttä varten”.

Päätöksessä hahmoteltiin edelleen laaja radiopuhelähettimien rakennusohjelma ja korostettiin näiden tehtävien erikoista valtakunnallista tärkeyttä lukien sanotut työt iskutehtävien ryhmään.

Suurempi erä radiopuhelähettäjiä ja -vastaanottimia annettiin jälleen Nižni Novgorodin radiolaboratorion valmistettavaksi Korkein Kansantalousneuvosto veloitettiin ryhtymään pikaisesti toimenpiteisiin Nižni Novgorodin radiolaboratorion työpajojen laajentamiseksi ja varustamiseksi.

Vladimir Iljitš määräsi Moskovan radioaseman rakennusajan kuudeksi kuukaudeksi. Se oli tavattoman lyhyt aika. M. A. Bontš-Brujevitšin oli tehtävä parannuksia vesijäähdytteisiin radioputkiinsa ennen kuin suurlähettimen rakentaminen voitiin aloittaa. Hän suoriutui menestyksellisesti tehtävästä ja sai tulokseksi

¹ V. I. Lenin, Teokset, 35. osa, s. 403.— Toim.

1,2 kilowatin anoditehon. Radiopuhelinlähettimen generaattoriosassa piti olla 8 tällaista radioputkea, yhtä monta putkea oli aikomus laittaa myös modulaattoriin. Generaattorin tehon odotettiin nousevan kymmeneen—kahteentoista kilowattiin. Siihen aikaan tämä suunniteltu radioasema oli voimakkain ei ainoastaan Neuvosto-Venäjällä, vaan myös koko maailmassa. Länsi-Euroopassa ja Amerikan Yhdysvalloissa ei ollut suuritehoisia generaattoriputkia ja sen vuoksi ei voinut olla suuritehoista radioasemaakaan.

Radioaseman rakentajan asiat olivat huonommin. Oli rakennettava radioaseman talo ja mastot Moskovassa ja samanaikaisesti taattava laboratoriolle työmahdollisuudet Nižni Novgorodissa, missä tilanne siihen aikaan muuttui hyvin tukalaksi, sillä kaupungissa ei ollut polttoainetta, Nižni Novgorodin voimalaitos pysähtyi—kansalaissodan seuraukset tuntuivat. Päälle päätteeksi Pietarissa seisautettiin työt „Neftegaz” tehtaassa, joka toimitti laboratoriolle puristettua kaasua. Kaasusäiliöt oli vuodesta 1918 asti V. N. Podbelskin ehdotuksesta kuljetettu Nižniin postivaunuissa.

Mutta radiolähettimen ja sille tarpeellisten suuritehoisten radioputkien valmistamista ei saanut keskeyttää eikä pitkittää. Se merkitsi, että oli rakennettava oma sähkölaitos ja pienoinen „kaasutehdas”. Sitä varten tarvittiin pikaisesti rahaa.

Hankittiin kiireesti kaksi 150 hevosvoimaista dieselgeneraattoria Detskoje Selon radioasemalta ja alettiin rakentaa sähkölaitosta radiolaboratorion pihamaalle. Rakennuksen seinät muurattiin melkein valmiiksi, mutta siihen rakentaminen pysähtyi. Töiden jatkamiseksi ei ollut rahaa. Näitä töitä ei ollut missään rakennustöiden kustannusarvioissa. Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomissariaatin silloiset johtajat olivat yleensä sitä mieltä, että radiolaboratorio ei tarvitse omaa sähkölaitosta. Voidaan odottaa, kunnes kaupungin voimalaitos saa polttoainetta. Siksi yritykset saada apua Posti- ja Lennätinlaitoksen kansankomissariaatilta ja Finanssiasiaain kansankomissariaatilta jäivät tuloksettomiksi.

VLADIMIR ILJITSIN LUONA

Allekirjoittaneen mieleen painui erikoisen hyvin se päivä, jolloin hän sai juoksennella Moskovassa kaikki virastot ja lopuksi palasi tyhjin käsin Nižni Novgorodin radiolaboratorion Moskovan osastoon Bolšaja Dmitrovkalle (nykyään Puškinin katu), 22. Tuntui siltä, että oltiin umpikujassa. Kaikkialta oli saatu jyrkkä kielteinen vastaus. Mutta rakennustöiden jatkamiseksi tarvittiin kipeästi 35 tuhatta ruplaa.

Mieleen tuli ajatus kääntyä välittömästi Vladimir Iljitšin puoleen. Vaikka sellainen keino tuntui kovin oudolta, se oli ainoa mahdollisuus selviytyä pulasta. Ja päätin kääntyä välittömästi Vladimir Iljitšin puoleen. Parasta oli kirjoittaa hänelle kirje.

Repäisin kouluvihkosta pari lehteä ja aloin kirjoittaa kirjettä. Olin jännittynyt kirjoittaessani. Mitä enemmän kirjoitin, sitä kovemmin sydän sykki. Kirjettä tuli kokonaista neljä sivua. Olin niin hermostunut etten voinut lukea kirjoittamaani.

Panin kirjeen kuoreen, kirjoitin osoitteen, juoksin ulos, kutsuin ajurin ja ajoin Kremlin Troitskin portille, joka on Maneesin lähellä. Luovutin kirjeeni postiluukkuun ja palasin kävelen Bolšaja Dmitrovkalle. Kello oli kahden tienoissa.

Noin tunnin kuluttua huoneessani soi puhelin:

— Puhuu Kansankomissaarien Neuvoston sihteeri. Tekö kirjoittitte Vladimir Iljitšille?

— Minä!

— Saapukaa heti Kremliin. Hän vastaanottaa teidät.

Se tapahtui niin odottamatta, että hämmästyin. En ollut valmis selostamaan asiaa Vladimir Iljitšille. Sain hieman ajatuk-siani kokoon ja tein lyhyen jäsennyksen siitä, mistä olisi kerrot-tava Vladimir Iljitšille. Päätin ottaa mukaani stanssatun teräs-levyn V. P. Vologdinin suurjaksogeneraattorista, jota hän rakensi Nižni Novgorodissa. Tällaiset millimetrin kymmenes-osien vahvaiset teräslevyt koottiin paketeiksi ja niistä sitten koottiin staattori. V. P. Vologdin oli saanut valssatuksi tätä terästä eräässä Uralin tehtaassa. Otin mukaani myös muutamia elektroniputkien osia.

Kohta olin taas Troitskin portilla ja sitten Kansankomissaa-rien Neuvoston sihteeristössä. Sihteerinä toiminut naishenkilö sanoi, että minun on hiukan odotettava. Noin parinkymmenen minuutin kuluttua eräästä ovesta tuli talonpoika, nähtävästi edus-mies. Hänen iloisista kasvoniilmeistään ja loistavista silmistään käsitin, että siellä, oven toisella puolen oli Lenin. Ja todellakin, minua pyydettiin menemään sisään.

Vladimir Iljitš ojensi kätensä ja sanoi (erikoisesti painuivat mieleeni Vladimir Iljitšin ensimmäiset sanat, jotka hän lausui kävelen huoneessa):

— Jos kirjoitatte minulle toisen kerran, niin lyökää kirjeenne koneella. Sain siitä vaivoin selvän.

Vastasin hänelle jotain siihen tapaan, etten ollut oikein varma kirjeeni joutumisesta hänelle.

— Miksi sitten kirjoititte minun nimelleni?

Siihen en osannut vastata mitään.

— No niin, kertokaa mitä teille on tapahtunut?

Selitin lyhyesti tilanteen, johon sähkölaitoksen rakentaminen oli joutunut, kerroin myös, miksi sen rakentaminen oli välttämätöntä, mitä on elektroniputki ja mihin sitä tarvitaan. Näytin hänelle myös putken osia ja suurjaksogeneraattorin staattorilevyä.

Vladimir Iljitš kuunteli tarkkaavaisesti selitykseni, otti puhe-linkuulokkeen, soitti Finanssiasiaien kansankomissariaattiin, ja rahakysymys tuli ratkaistua. Seuraavana päivänä sain rahat.

Tämä keskustelu kesti parikymmentä minuuttia. Olin jo pois-lähdössä, kun Vladimir Iljitš pysäytti minut ja kysyi, tunnenko keksijä Tšeikon. Sanoin tuntevani.

— Entä mitä ajattelette hänen keksinnöistään?

Sanoin, että kaikki tuntui pelkältä seikkailulta. Vladimir Iljitš katsahti paheksuvasti minuun, rypisti kulmiaan ja pyysi selittämään tarkemmin, miksi noin ajattelin.

Juttu oli seuraavanlainen. Vähää ennen kertomiani tapahtumia Nižni Novgorodin radiolaboratorioon lähetettiin mainittu keksijä Tšeiko. Omien sanojensa mukaan hän oli keksinyt keinon, miten voidaan suorittaa räjäytyksiä matkan päästä sähkömagneettisten aaltojen avulla. Radiolaboratoriossa hänen töitään pidettiin salaisina, emmekä käyneet hänen luonaan. Mutta niiden kokeiluvälineiden perusteella, joita hän vaati varastosta, oli selvää, ettei hänestä ollut ruudin keksijäksi puhumattakaan sen räjäyttämistä. Senpä vuoksi rohkeninkin niin jyrkästi arvostella hänen keksintöään.

Vladimir Iljitšin vaatimuksesta jouduin kuitenkin syvemmin perustelemaan selitykseni. Selitin hänelle, että mielestäni kauko-ohjattava räjäytys sähkömagneettisten aaltojen avulla voidaan saada aikaan kahta tietä. Ensimmäinen keino on suunnata räjähdysaineeseen sellaisen jaksoluvun omaava sädekimppu, että se synnyttäisi eräänlaista itsevärähtelyä räjähdysaineen, esimerkiksi pyroksoyliinin molekyyli- tai vieläpä atomirakenteessakin. Tässä herää kysymys aineen elektronirakenteen mikroaalloista ja mikrovärähtelyistä. Toinen keino on suunnata pyroksoyliinipanokseen sädekimppu, mahdollisesti pelkkiä lämpösäteitä, ja aiheuttamatta resonanssi-ilmiöitä pakottaa se väkisin syttymään ja sitten räjähtämään. Sivumennen sanoen, pyroksoyliini voi palaa räjähtämättäkin.

Mitä tulee keksijä Tšeikoon, niin hän ei tee työtä ensimmäisen eikä toisenkaan potentiaalisen mahdollisuuden alalla. Se voidaan huomata niistä kokeiluvälineistä, joita hän käyttää.

Selittäessäni Vladimir Iljitšille mainittuja asioita jouduin koskettelemaan elektroniteoriaa, aineen rakennetta ja sähkömagneettisia aaltoja koskevia kysymyksiä. Leninin huomautukset ihmetyttivät minua usein. „Mistä hän tietää kaiken tämän?” — vilahti usein mielessäni.

Vasta muutaman vuoden kuluttua luin V. I. Leninin klassillisen teoksen „Materialismi ja empiriokritisismi”, kirjan, joka on niin välttämätön jokaiselle insinöörille, ja silloin huomasin, ettei minun olisi tarvinnut ollenkaan selitellä Leninille elektroniteoriaa. Vladimir Iljitš oli fyysikkona-teoreetikkona yhtä laajasti oppinut kuin sosiologinakin.

ENSIMMÄINEN RADIOPUHELÄHETYSASEMA

Keskustelu Vladimir Iljitšin kanssa päättyi tähän. Sain tehtäväkseni ilmoittaa hänelle töiden kulusta sähkölaitoksen rakennuksella Nižni Novgorodissa ja samoin jonkin ajan kuluttua alkaneella radioaseman rakennuksella. Minulle annettiin Vladimir Iljitšin allekirjoittama valtuuskirja numero 1505 helmikuun 18 päivästä 1921. Siinä sanottiin:

„Radiopuhelähetyksiaseman rakentaminen katsotaan erittäin tärkeäksi ja kiireelliseksi, minkä vuoksi:

1. Nižni Novgorodin radiolaboratorion neuvoston puheenjohtaja tov. *Ostrjakov* velvoitetaan käyttämään kaikkia hänen määräysvallassaan olevia keinoja radiopuhelähetyksiasemien rakentamiseksi pikaisessa järjestyksessä...”

Sähkölaitos ja kaasutehdas saatiin valmiiksi määräaikaan, mutta radioasema ei tullut valmiiksi niiden kuuden kuukauden aikana, jotka oli myönnetty sen rakentamiseen. L. A. Fotijeva tutki tehtävän täyttämättä jättämisen syytä. Hänen edessään istuivat radioaseman rakentaja, so. allekirjoittanut, ja Korkeimman Kansantalousneuvoston puheenjohtaja. Rakennustöiden päättämisen määräaika lykättiin, mutta Kansankomissaarien Neuvoston päätöksellä annettiin aseman rakentajalle muistutus määräajan rikkomisesta ja Korkeimman Kansantalousneuvoston puheenjohtajalle muistutus siitä, ettei hän ollut ryhtynyt päättävien toimenpiteisiin.

Luettuaan „Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonannoissa” („Izvestija VTŠIK”) kirjoituksen tästä asiasta radioaseman rakentaja muisti, kuinka hän oli saanut nuoruusvuosina kolme ylimääräistä palvelusvuoroa Bontš-Brujevitšin akkumalaattorin lataamisesta insinööriopiston pesuhuoneessa, ja tuli johtopäätökseen, että hänelle kuului jo syntymästään saada kuhmuja yhteistyöstä patruunansa kanssa. Mutta radioaseman rakennustöiden päätyttyä sen rakentaja sai lukea „Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonannoista”, että Kansankomissaarien Neuvoston päätöksellä on useille rakennustöiden johtajille ja työmiehille, allekirjoittanut mukaanluettuna, ilmoitettu kiitosmaininta ja myönnetty palkinto.

Vuonna 1922 rakennettiin Moskovaan Voznesenskajakadulle (nykyään Radiokatu) Kurskin rautatieaseman taakse radiopuhe-

lähetyksasema. Se pantiin käyntiin elokuun 21 päivänä 1922, ja syyskuun 17 päivänä esitettiin ensimmäinen laaja radiokonsertti, johon osallistuivat N. A. Obuhova ja useita Neuvostotasavallan huomattuja taiteilijoita. Tämän aseman kautta alettiin sitten säännöllisesti lähettää lehteä ilman paperia ja „ilman välimatkoja”.

Muutamia kuukausia ennen radioaseman käyntiinpanoa toukokuun 11 päivänä 1922 Vladimir Iljitš kirjoitti kirjeessään posti- ja lennätinlaitoksen kansankomissaarille:

„Luin tänään „Izvestijasta” kirjoituksen, että Nižni Novgorodin kaupunkineuvosto on kääntynyt Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean puoleen pyynnöllä, että Nižni Novgorodin radiolaboratorio palkittaisiin Työn Punaisen Lipun kunniamerkillä ja professorit Bontš-Brujevitš ja Vologdin mainittaisiin punaisella taululla.

Pyydän teidän lausuntoanne. Omalta kohdaltani katsoisin tarpeelliseksi kannattaa tätä pyyntöä...”

Edelleen Vladimir Iljitš pyysi kirjeessään posti- ja lennätinlaitoksen kansankomissaaria lähettämään hänelle „...Bontš-Brujevitšin mahdollisimman suppean selostuksen siitä, kuinka hänen työnsä edistyvät sellaisten kaiuttimien rakentamiseksi, joiden avulla voidaan esittää laajoille joukoille se, mitä lähetetään langattoman puhelimen kautta”.

Vladimir Iljitš muistutti vielä kerran:

„Näillä töillä on meille poikkeuksellisen tärkeä merkitys sen vuoksi, että niiden onnistuminen, ja sen Bontš-Brujevitš on luvannut jo aikoja, toisi suurenmoisen hyödyn agitaatiolle ja propagandalle”¹.

Noin viikon kuluttua Vladimir Iljitš palasi uudelleen radiolähetyksysymykseen. Toukokuun 19 päivänä 1922 hän saneli puhelimeen kirjeen J. V. Stalinille ja pyysi, että se lähetettäisiin kaikille Politbyroon jäsenille. Tutustuttuaan Bontš-Brujevitšin selostukseen radiovälityksestä Vladimir Iljitš kirjoitti:

„Toveri Stalin,

...Tämä Bontš-Brujevitš, jonka selostuksen lähetän tässä, on huomatuin työntekijä ja keksijä radiotekniikan alalla, eräs Nižni Novgorodin radiolaboratorion tärkeimmistä toimihenkilöistä.

Näistä selostuksista käy ilmi, että meidän tekniikassamme on täysin toteutettavissa elävän ihmissanahan lähettäminen pitkien matkojen päähän langattoman radiopuhelimen avulla; myös satojen vastaanottimien valmistus on täysin mahdollista ja niiden avulla voidaan vastaanottaa puheita, selostuksia ja luentoja Moskovasta tasavallan sadoilla paikkakunnilla satojen ja tietyin ehdoin jopa tuhansienkin virstojen etäisyydessä...

¹ „Lenin-kokoelma” XXXV, s. 348.— *Toim.*

Sentähden olen sitä mieltä, ettei saa missään tapauksessa kitsastella varojen myöntämisessä, jotta radiopuhelinyhteyden järjestely voitaisiin viedä päätökseen ja aloittaa käyttökelpoisten kovapuhujien tuotanto.”¹

Samana päivänä Vladimir Iljitš tähdensi vielä kerran lisäkirjeessä pitävänsä mahdollisena radiolaboratorion rahoittamista kultavarannosta ehdolla, että radiolaboratorio suorittaa mahdollisimman nopeasti tehtävät kovaäänisten puhelinten ja vastaanottimien parantamiseksi ja tuotannon järjestämiseksi.

Syyskuun 19 päivänä 1922, kun Moskovan radiopuhelinasema avattiin, Nižni Novgorodin radiolaboratorio palkittiin korkealla hallituksen palkinnolla: Työn Punaisen Lipun kunniamerkillä. Samassa päätöksessä Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea merkitsi erikoisesti laboratorion tieteellisten johtajain M. A. Bontš-Brujevitšin, V. P. Vologdinin ja A. F. Sorinin toiminnan.

¹ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, ss. 323, 324.— Toim.